

Motion till riksdagen

1988/89:Jo276

av Bengt Silfverstrand och Nils T Svensson (s)

Åtgärder mot slamspridning på jordbruksmark

De svenska reningsverken producerar årligen ca 1 miljon ton slam räknat i våtvikt. Detta motsvarar ca 200 000 ton räknat som torrsubstans. Slammet sprids i stor omfattning på våra åkrar och/eller används för markbyggnadsändamål.

Slam kan vara ett bra jordförbättrings- och gödselmedel så länge det är fråga om människans egna restprodukter. Men i själva verket får reningsverken ta hand om ett stort antal organiska såväl som oorganiska komponenter från industrier, bensinstationer, sjukhus, fotolaboratorier, dagvatten- och lakvattenledningar, soptippar o.d. Slamanvändningen på jordbruksmark sker helt på industrins och kommunernas villkor.

År 1976 utfärdades rekommendationer från statens naturvårdsverk — SNV — beträffande tillåtna mängder av vissa tungmetaller, t.ex. bly, kvicksilver och kadmium, i slammet. Men några gränsvärden för tusentals av inom industrisamhället förekommande organiska ämnen som lösningsmedel, läkemedel, bekämpningsmedel, desinfektionsmedel, plaster m.m. har aldrig fastställts av SNV.

Detta betyder att jordbruksmarken — basen för vår livsmedelsproduktion — får ta emot mängder av slam som innehåller obegränsade halter av en lång rad riskabla ämnen som DDT, PCB, fenoler, klorfenoler, dioxiner och polyaromatiska kolväten, av vilka de sistnämnda anses ge den största cancerrisken.

I naturvårdsverkets rapport nr 3260 redovisas en riskuppskattning (Connor 1984) för slammets organiska giftämnen. Polycykliska aromatiska kolväten (PAH) ligger vad gäller cancerrisk 250 ggr högre än vad livsmedelsgifter får göra. För storkonsumenter av slamodlad föda ligger risken 2 300 ggr högre än acceptabel risk. Starkt förgiftat slam används för odling av livsmedel, bl.a. potatisodling, vilket livsmedelsverket funnit direkt olämpligt.

Undersökningar visar att mjölk från betande kor är en viktig väg för slammets giftämnen till människan. Eftersom korna kan beta i sig upp till ett kilo jord per dygn, kan intaget av organiska giftämnen bli betydande.

Huvuddelen av alla de tiotusentals kemiska ämnen som är i omlopp i vårt samhälle har vi inga praktiska analysmetoder för. Det finns t.ex. dioxiner och andra högpotenta kemikalier utan att dessa ämnen tagits med i riskberäkningen. Någon dioxinanalys på svenskt slam har inte gjorts.

Flera framstående experter har påtalat bristerna i SNV:s s.k. slamnormer och avsaknaden av gränsvärden för organiska ämnen. Kontrollanalyser och innehållsdeklarationer kan inte begränsas till några få växtnäringssämnen och tungmetaller. Det är enligt vår uppfattning rimligt att också kräva

analys och innehållsdeklaration för de vanligaste organiska giftämnen. I den mån slam över huvud taget även i fortsättningen skall användas på åkermark måste effekterna på ekosystemet i marken utredas. En av riskerna med slamtillförseln är att känsliga markprocesser kan störas av slammets innehåll av giftämnen. Forskningen på detta område måste tillföras ökade resurser.

I betänkande JoU 1987/88 hänvisas med anledning av tidigare motioner i ämnet till pågående utredning. Man förutsatte att angivna riktlinjer från SNV snarast skulle omsättas i bindande gränsvärden: "Utskottet vill dock i sammanhanget ånyo understryka det angelägna i att problemen med slam-användningen snarast löses på ett sätt som är acceptabelt från hälso- och miljösynpunkt."

Tyvärr har det visat sig att utskottets förhoppningar har kommit på skam. Vår matjord, vår livsmedelsproduktion och vår föda måste skyddas från okontrollerad spridning av miljögifter. Därför måste regeringen omgående tillse att sådana föreskrifter utfärdas som omöjliggör nuvarande i det närmaste okontrollerade spridning av organiska giftämnen på vår åkermark.

Hemställan

Med hänvisning till ovanstående hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av åtgärder mot slam användning i livsmedelsproduktionen.

Stockholm den 25 januari 1989

Bengt Silfverstrand (s)

Nils T Svensson (s)

